

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Методичні рекомендації
до виконання лабораторних робіт
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 005.52:336.71(07.034)

А64

Укладач І. М. Чмутова

Затверджено на засіданні кафедри банківської справи.

Протокол № 9 від 23.12.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Аналіз банківської діяльності : методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. І. М. Чмутова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 52 с.

Подано методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт для закріплення знань, здобутих у процесі вивчення дисципліни, та їх використання на практиці.

Рекомендовано для студентів спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 005.52:336.71(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Вивчення методів і прийомів аналізу діяльності банку, його клієнтури, форм організації аналітичної роботи є важливим напрямом у підготовці сучасних банкірів. За допомогою аналізу банківської діяльності обґрунтовуються управлінські рішення щодо забезпечення функціонування та розвитку банку, визначається його фінансовий стан, результативність роботи у цілому та ефективність здійснення окремих операцій, виявляються тенденції зміни структури активів, пасивів та їх складових, розробляються заходи з покращання діяльності.

У ході лабораторних робіт студент набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з комп'ютерним обладнанням і відповідними програмними продуктами. За результатами виконання завдання на лабораторному занятті студенти оформляють індивідуальні звіти про його виконання та захищають ці звіти перед викладачем.

Лабораторні заняття з навчальної дисципліни "Аналіз банківської діяльності" проводяться у спеціально оснащених обчислювальних центрах Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Програмою навчальної дисципліни "Аналіз банківської діяльності" передбачено 8 лабораторних робіт.

Метою проведення лабораторних занять із навчальної дисципліни "Аналіз банківської діяльності" є формування у майбутніх бакалаврів практичних навичок з аналізу основних банківських операцій, результатів діяльності та фінансового стану банку.

Предметом є діяльність банку та причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ і процесів, які прямо або опосередковано впливають на його функціонування.

Завдання виконання лабораторних робіт – дати майбутнім бакалаврам знання щодо аналізу діяльності банків в Україні, систем аналітичних показників та їх впливу на структурну побудову аналізу та його відповідність вимогам менеджменту і маркетингу банку, нових методик аналізу банківської діяльності, резервів підвищення ефективності діяльності банку.

Змістовий модуль 1

Аналіз основних банківських операцій

Лабораторна робота 1

Визначення темпів зміни показників функціонування банківської системи України

Мета роботи – засвоєння студентами навичок щодо аналізу динаміки основних показників банківської системи з використанням *MS Excel*, аналізу основних елементів балансу (активів і пасивів) банків України, закріплення на реальних даних процедур попереднього, аналітичного, інтерпретаційного етапів аналізу банківської діяльності, практичного застосування методу порівняння, графічного та табличного методів у процесі аналізу банківської системи.

1.1. Загальні методичні рекомендації

Активи банку (bank assets) – це ресурси банку та кошти, що класифікуються за напрямками розміщення та використання з метою одержання прибутку. Також активи банку визначаються як ресурси, контрольовані банком у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до збільшення економічної вигоди у майбутньому. Активи банку відображаються в активі балансу банку та містять: кошти в касі банку, кошти на кореспондентських рахунках, надані кредити юридичним і фізичним особам, надані міжбанківські кредити, державні облігації, цінні папери, вкладення у факторингові та лізингові операції, дебіторську заборгованість, кошти, вкладені у спільну господарську діяльність та ін.

Капітал банку (bank capital; capital of a bank) – це кошти, спеціально створені фонди та резерви, призначені для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків, і які перебувають у користуванні банку.

У Законі України "Про банки і банківську діяльність" капітал банку визначається як власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань.

Зобов'язання банку – це вимоги до активів банківської установи, що зобов'язують її сплатити фіксовану суму коштів у визначений час у майбутньому.

Баланс банку – це бухгалтерський баланс, у якому відображається стан власних, залучених і запозичених коштів банку, їх розміщення в кредитні й інші активні операції. За даними балансу здійснюється контроль за формуванням і розміщенням грошових ресурсів, станом кредитних, розрахункових, касових та інших банківських операцій, включаючи операції з цінними паперами. Баланси банків є головною частиною їхньої звітності.

Баланси банків використовують для аналізу й управління діяльністю банківськими установами, визначення показників їхньої ліквідності, управління банківськими ресурсами, аналізу банківського прибутку. У процесі здійснення аналізу балансу банку основними завданнями є такі:

- 1) розроблення системи відносних показників аналізу;
- 2) визначення структурної відповідності активу та пасиву балансу;
- 3) визначення здатності активів забезпечити обсяги доходів і покриття власних витрат та здійснення розрахунків за зобов'язаннями, а також забезпечення прибутковості вкладеного капіталу;
- 4) визначення ефективності поточного управління активними та пасивними операціями;
- 5) розроблення системи управління активними та пасивними операціями з точки зору мінімізації можливих ризиків;
- 6) визначення джерел внутрішніх резервів у структурі балансу банку.

Хоча напрями та критерії, за якими аналізується робота банку, досить різноманітні, технологія проведення аналізу єдина і передбачає такі **етапи**: попередній; аналітичний; заключний (інтерпретаційний).

На **попередньому етапі** здійснюються:

1. Попередній огляд і оцінювання статей балансу й інших форм звітності.
2. Попереднє групування статей активу і пасиву балансу.
3. Перевірка відповідності окремих груп активу і пасиву за різними критеріями (строками, видами, джерелами).
4. Розрахунок оцінних абсолютних і відносних показників.
5. Вибір форми наочного зображення, динаміки і структури показників.

Аналітичний етап пов'язаний з описом отриманих розрахункових показників і динаміки даних, що аналізуються, а також із підготовкою висновків за результатами аналітичної роботи.

Інтерпретаційний етап передбачає експертне оцінювання результатів аналізу та розроблення пропозицій щодо вдосконалення діяльності банку.

Метод порівняння передбачає зіставлення невідомого (досліджуваного) явища, предметів із відомими, вивченими раніше, із метою визначення їхніх спільних рис або відмінностей. За допомогою цього методу визначаються загальне і специфічне в економічних явищах, вивчаються зміни досліджуваних об'єктів, тенденції і закономірності їх розвитку. У фінансовому аналізі порівняння (як основний або допоміжний метод) використовують для вирішення багатьох завдань. Можна виокремити такі найбільш типові ситуації, коли використовується порівняння, і цілі, що при цьому досягаються:

- зіставлення планових і фактичних показників для оцінювання ступеня виконання плану;

- зіставлення фактичних показників із нормативними, що дає змогу проконтролювати дотримання банком різних нормативів, установлених НБУ;

- порівняння фактичних показників із показниками минулих років (звітних періодів) для визначення тенденцій розвитку як банку, так і економічних процесів, що впливають на його діяльність;

- зіставлення показників банку, що аналізуються, з показниками інших банків-конкурентів для визначення позицій банку на фінансовому ринку за різними показниками фінансової діяльності;

- зіставлення паралельних динамічних рядів для вивчення взаємозв'язків досліджуваних показників; наприклад, паралельно аналізуючи динаміку доходів і витрат, важливо, щоб доходи перевищували витрати, що позитивно впливає на прибутковість банку;

- зіставлення різних варіантів управлінських рішень із метою вибору оптимального з них; наприклад, установлюючи процентну ставку за депозитами населення, вибирають такий її рівень, який забезпечив би необхідний обсяг даного виду банківського ресурсу з урахуванням наявності достатніх можливостей для обслуговування вкладників.

Графічний метод – спосіб зображення показників за допомогою геометричних знаків (ліній, прямокутників, кіл) або умовно художніх фігур, які мають ілюстративне значення. Завдяки їм досліджуваний матеріал стає більш наочним та зрозумілим.

Гістограми використовують для демонстрації змін даних за певний період часу або ілюстрування порівняння об'єктів. У гістограмах категорії зазвичай формують по горизонтальній осі, а значення – по вертикальній. Гістограми містять такі підтипи діаграм: гістограма з угрупованням і об'ємна гістограма з угрупованням; гістограма з накопиченням і об'ємна гістограма з накопиченням; нормована гістограма з накопиченням і об'ємна нормована гістограма з накопиченням; об'ємна гістограма; циліндр, піраміда й конус.

Графіки дозволяють зображати безперервну зміну даних із плином часу у єдиному масштабі; таким чином, вони ідеально підходять для зображення трендів зміни даних із однаковими інтервалами.

Графіки можна використовувати за наявності текстових міток категорій і для відображення розподілених за однаковими інтервалами значень, наприклад місяців, кварталів або фінансових років. Це особливо важливо за наявності декількох рядів. Для одного ряду можна використовувати діаграму за категоріями. Також графіки можна використовувати за наявності декількох розподілених за однаковими інтервалами числових міток, головним чином років.

Метод табличного відображення аналітичних даних. Результати аналізу звичайно подаються у вигляді таблиць. Це найбільш раціональна і зручна для сприйняття форма уявлення аналітичної інформації про досліджувані явища за допомогою цифр, розташованих у певному порядку. Аналітична таблиця являє собою систему суджень, виражених мовою цифр. Показники в ній розташовуються у більш логічній і послідовній формі порівняно з текстовим викладом. Табличний матеріал дає змогу охопити аналітичні дані в цілому, як єдину систему. За допомогою таблиць легше простежуються зв'язки між досліджуваними показниками.

1.2. Порядок виконання роботи

1. За даними табл. 1.1 та з використанням даних офіційного сайту НБУ (https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593), розрахувати показники динаміки (абсолютне та відносне відхилення) основних показників діяльності банків України за 2008 – 2016 рр.

2. Розрахунки представити в аналітичній таблиці, визначивши найбільш доцільну її форму.

3. Представити зміни основних показників у графічному вигляді, обравши види графіків або діаграм, які є найбільш відповідними для демонстрації динаміки з урахуванням економічного змісту показників.

4. Зробити висновки щодо виявлених тенденцій та сформулювати рекомендації щодо напрямів покращення функціонування банківської системи України.

Таблиця 1.1

Показники стану банківської системи України у динаміці, млн грн

№ п/п	Назва показника	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.01. 2010 р.	01.01. 2011 р.	01.01. 2012 р.	01.01. 2013 р.	01.01. 2014 р.	01.01. 2015 р.	01.01. 2016 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Кількість банків, які мають банківську ліцензію	175	184	182	176	176	176	180	163	117
1.1	з них: з іноземним капіталом	47	53	51	55	53	53	49	51	41
1.1.1	у т. ч. зі 100 % іноземним капіталом	17	17	18	20	22	22	19	19	17
2	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35.0	36.7	35.8	40.6	41.9	39.5	34.0	32.5	43.3
	АКТИВИ									
1	Активи банків	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 127 192	1 278 095	1 316 852	1 254 385
	Загальні активи (не скориговані на резерви)	619 004	973 332	1 001 626	1 090 248	1 211 540	1 267 892	1 408 688	1 520 817	1 571 411
1	Готівкові кошти та банківські метали	18 313	20 668	21 725	26 749	27 008	30 346	36 390	28 337	34 353
2	Кошти в Національному банку України	19 120	18 768	23 337	26 190	31 310	33 740	47 222	27 554	27 392
3	Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	26 293	40 406	51 323	67 596	78 395	99 472	78 106	99 752	129 512
4	Кредити надані	485 368	792 244	747 348	755 030	825 320	815 327	911 402	1 006 358	965 093
	з них:									
4.1	кредити, що надані суб'єктам господарювання	276 184	472 584	474 991	508 288	580 907	609 202	698 777	802 582	785 918
4.2	кредити, надані фізичним особам	153 633	268 857	222 538	186 540	174 650	161 775	167 773	179 040	152 371

Закінчення табл. 1.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5	Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	1.3	2.3	9.4	11.2	9.6	8.9	7.7	13.5	22.1
6	Вкладення в цінні папери	28 693	40 610	39 335	83 559	87 719	96 340	138 287	168 928	198 841
7	Резерви за активними операціями банків	20 188	48 409	122 433	148 839	157 907	141 319	131 252	204 931	321 303
	ПАСИВИ									
II	Пасиви, усього	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 127 192	1 278 095	1 316 852	1 254 385
1	Капітал	69 578	119 263	115 175	137 725	155 487	169 320	192 599	148 023	103 713
1.1	з нього: статутний капітал	42 873	82 454	119 189	145 857	171 865	175 204	185 239	180 150	206 387
2	Зобов'язання банків	529 818	806 823	765 127	804 363	898 793	957 872	1 085 496	1 168 829	1 150 672
	з них:									
2.1	кошти суб'єктів господарювання	111 995	143 928	115 204	144 038	186 213	202 550	234 948	261 372	317 626
	з них: строкові кошти суб'єктів господарювання	54 189	73 352	50 511	55 276	74 239	92 786	104 722	102 527	96 176
2.2	кошти фізичних осіб	163 482	213 219	210 006	270 733	306 205	364 003	433 726	416 371	389 060
	з них: строкові кошти фізичних осіб	125 625	175 142	155 201	206 630	237 438	289 129	350 779	319 121	281 462
	Довідково:									
1	Регулятивний капітал	72 265	123 066	135 802	160 897	178 454	178 909	204 976	188 949	130 974
2	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу (H2), %	13.92	14.01	18.08	20.83	18.90	18.06	18.26	15.60	12.74
3	Доходи	68 185	122 580	142 995	136 848	142 778	150 449	168 888	210 201	199 193
4	Витрати	61 565	115 276	181 445	149 875	150 486	145 550	167 452	263 167	265 793
5	Результат діяльності	6 620	7 304	-38 450	-13 027	-7 708	4 899	1 436	-52 966	-66 600
6	Рентабельність активів, %	1.50	1.03	-4.38	-1.45	-0.76	0.45	0.12	-4.07	-5.46
7	Рентабельність капіталу, %	12.67	8.51	-32.52	-10.19	-5.27	3.03	0.81	-30.46	-51.91

1.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, сформульовані студентом. Результати аналізу слід подати у вигляді таблиць та рисунків, зробити відповідні висновки щодо отриманих завдань. Оформити звіт і захистити його.

Обсяг звіту, не враховуючи вихідні дані, таблиці, графіки, має становити не менше від 2 сторінок. Текст звіту має бути надруковано шрифтом *Times New Roman*, кг 14 (у таблицях – кг 12), міжрядковий інтервал 1,5 (у таблицях – 1). Абзаци слід починати з відступу, що дорівнює 1,25 см.

Приклад оформлення титульної сторінки звіту наведено в додатку А.

Лабораторна робота 2

Аналіз активів банку за рівнем ліквідності

Мета роботи – засвоєння студентами навичок у пошуку інформації в мережі Інтернет; формування здатностей на основі отриманої інформації будувати таблиці даних в *Excel* та виконувати аналітичні розрахунки, аналізувати активи банку за рівнем ліквідності.

2.1. Загальні методичні рекомендації

Активні операції банку – це операції, що спрямовані на розміщення банками власного капіталу та залучених ресурсів із метою отримання прибутку, забезпечення діяльності та підтримання необхідного рівня ліквідності.

До активних операцій банків належать:

- операції з вкладення банківських ресурсів у грошові кошти в готівковій і безготівковій формі з метою підтримання ліквідності банку;
- розрахункові операції, пов'язані з платежами клієнтів;
- касові операції з приймання і видавання готівки;
- інвестиційні операції з вкладення банківських ресурсів у цінні папери;
- фондові операції з купівлі-продажу цінних паперів;
- валютні операції з купівлі-продажу іноземної валюти на внутрішньому і міжнародному валютних ринках;

депозитні операції з розміщення тимчасово вільних ресурсів банку в депозити в НБУ та інших банках;

операції з купівлі-продажу банківських коштовних металів на внутрішньому і міжнародному валютних ринках.

Наведена класифікація банківських операцій не є винятковою і не має чітких безумовних меж, адже багато операцій можуть одночасно виступати в ролі як активних, так і пасивних.

Наприклад, залучення коштів на депозит вважається пасивною операцією, оскільки збільшує ресурсну базу банку. Разом з тим отримані на депозит кошти розміщуються у вигляді залишку на кореспондентському рахунку в центральному банку або в операційній касі банку, що є активною операцією. Таким чином, розподіляти банківські операції на суто активні чи пасивні доцільно й економічно можливо під час аналізу підсумкових результатів здійснення цих операцій, що відображаються у змінах сум відповідних статей у певних розділах банківського балансу.

Водночас для аналізу потрібне більш чітке визначення активів. Так, у бухгалтерському обліку активи трактуються як ресурси, що контролюються банком як результат минулих подій, використання яких, імовірно, сприятиме в майбутньому зростанню економічної вигоди. Іншими словами, це економічні ресурси, контрольовані банком у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому.

Активні операції найбільш повно відображають мету банківської діяльності – отримання прибутку, тобто дохідне розміщення власних та залучених коштів. Кошти розміщуються від імені банку, але самому банку його основні ресурси – залучені кошти не належать, що визначає високий ризик та відповідальність за проведення активних операцій. Необхідність раціонального розподілу ризиків для запобігання можливих збитків робить неможливим вкладати кошти тільки у високодохідні операції та передбачає використання різноманітних з позиції ризику та дохідності операцій. Серед цих операцій обов'язково є ті, що здатні забезпечити банку своєчасне та повне повернення залучених коштів, тобто підтримувати потрібну ліквідність, проте ці операції, як правило, не приносять високий дохід. Таким чином, дохідність та ліквідність – головні критерії оцінки активних операцій банку та управління активами банку.

Пошук оптимального відношення між вимогами дохідності та ліквідності (виявлення напрямів розміщення ресурсів банку, які дають найбільший дохід) – головна мета аналізу активних операцій банку. Таким чином, метою аналізу активів банку та операцій з ними є, з одного боку оцінювання раціональності фактичної структури активів з погляду забезпечення прибутковості та стабільності роботи банку, а з іншого – визначення шляхів її оптимізації та узагальнюючого оцінювання, прогнозу майбутніх результатів діяльності і фінансового потенціалу банку.

Мета аналізу активів банку конкретизується у таких завданнях:

1. Дослідження та оцінювання динаміки складу та стану активів.
2. Дослідження та оцінювання якості активів.
3. Визначення узагальнюючого оцінювання активів і способів оптимізації їх структури.

Для виконання цих завдань аналіз активних операцій доцільно виконувати в два етапи:

1. Загальне оцінювання стану активів банку з позиції ліквідності, ризику та дохідності.
2. Аналіз окремих активів банку, що мають найбільший вплив як на ліквідність та дохідність, так і на загальний склад активів.

Перший етап аналізу припускає кількісне та якісне оцінювання стану активів банку. Загальне оцінювання стану активів банку складається з аналізу:

складу та структури активів банку на підставі кількісного оцінювання розміру та питомої ваги окремих видів активів за різними класифікаційними ознаками;

якісного складу активів банку з позиції ліквідності та строків розміщення;

якісного складу активів банку з позиції ризику та дохідності.

Оцінювання активних операцій банку повинне визначити пріоритети діяльності банку, його місце на ринку банківських послуг, найбільш небезпечні, ризикові вкладення та найбільш вигідні, перспективні, а також допомогти у формуванні кредитної політики вироблення загальної стратегії управління активами банку. Головним джерелом даних для проведення фінансового аналізу банку є його баланс, у якому відображено всю інформацію про наявність фінансового та нерухомого майна, власником якого є банк; обсяг та склад зобов'язань контрагентів перед банком та зобов'язань банку перед контрагентами. Для проведення аналізу баланс банку потрібно очистити від статей, які збільшують обороти

банку, але не є реальними джерелами та вкладеннями коштів. При цьому загальні активи зменшуються на нараховані та прострочені доходи, витрати майбутніх періодів, розрахунки між філіями та іншими підвідомчими установами банку. Вартість основних засобів, нематеріальних активів та господарських матеріалів ураховується в чистих активах за мінусом зносу.

Оцінювання стану активів повинне здійснюватися як щоденно, в процесі спостереження за станом ліквідності та платоспроможності, так і на звітні дати для ефективного управління банком. Ця оцінка, як правило, не має ізолюваного характеру, вона є обов'язковою складовою аналізу балансу банку та аналізу виконання нормативних показників ліквідності, фінансових результатів діяльності.

Групування активів **за рівнем ліквідності** проводиться для визначення відхилень статей балансу, які впливають на платоспроможність банку.

Для того, щоб банк функціонував стабільно, тобто вчасно здійснював планові й позапланові виплати з депозитних рахунків, виконував операції з переводу коштів з рахунку на рахунок, надавав позички тощо, він повинен постійно контролювати свою ліквідність.

Ліквідність активів – це швидкість і наявність можливостей трансформації окремих їхніх видів у грошові кошти.

Ліквідність банку – це його здатність забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань у грошовій формі. Ліквідність банку визначається збалансованістю активів і пасивів і ступенем відповідності строків їх розміщення й залучення.

Ліквідність банку лежить в основі його платоспроможності.

Платоспроможність трактується як здатність банку у визначений термін і в повній сумі відповідати за своїми зобов'язаннями.

Ліквідність можна розуміти як запас або як потік. Запас характеризує ліквідність банку на певний момент, його здатність відповісти за своїми поточними зобов'язаннями, зокрема, за рахунками до запитання.

Як потік ліквідність оцінюється за певний період або на перспективу. Під час розгляду ліквідності як потоку підвищена увага приділяється можливості перетворення менш ліквідних активів у більш ліквідні, а також припливу додаткових коштів, включаючи одержання кредитів.

Методика аналізу активів за рівнем їх ліквідності полягає у визначенні питомої ваги активів із різним рівнем ліквідності в сукупних активах і у їх зіставленні.

За **рівнем ліквідності** активи поділяються на такі **групи**.

1. Високоліквідні активи – це грошові кошти в касі, на кореспондентському рахунку в НБУ і в інших банках, а також високоліквідні державні цінні папери. Вони не дають банку доходу, але необхідні для розрахунків за зобов'язаннями.

2. Ліквідні активи – активи, які приносять банку дохід, а саме: всі надані кредити; депозити в інших банках; цінні папери в торговому портфелі, на продаж і до погашення; вкладення в асоційовані й дочірні компанії.

3. Низьколіквідні активи – дебіторська заборгованість, відстрочений податковий актив.

4. Неліквідні активи – прострочена й інша проблемна заборгованість за кредитами.

5. Недоходні активи: основні засоби й нематеріальні активи; товарно-матеріальні цінності.

6. Квазіактиви: нараховані доходи банку, у тому числі прострочені нараховані доходи та інші активи.

3 класифікації активів за рівнем ліквідності впливають такі співвідношення:

- високоліквідні активи повинні складати у робочих активах (високоліквідні активи + ліквідні активи) мінімум 20 %, а в сукупних активах – 15 %;
- оптимальна частка ліквідних активів у структурі активних операцій – 61 – 70 %.

2.2. Порядок виконання роботи

1. Обрати банк для аналізу за порядковим номером студента у списку з табл. 2.1.

2. Згрупувати активи аналізованого банку за рівнем ліквідності, побудувавши аналітичну таблицю.

3. Провести аналіз та зробити висновки.

4. Згрупувати активи банків іноземних банківських груп за рівнем ліквідності.

5. Порівняти ліквідність активів банків іноземних банківських груп та ліквідність активів аналізованого банку, зробити висновки.

6. Сформулювати рекомендації щодо політики управління ліквідністю досліджуваного банку.

Таблиця 2.1

Активи банків іноземних банківських груп станом на 01.01.2016 р., тис. грн

Банк	Грошові кошти та їх еквіваленти	Високоліквідні державні цінні папери	Кошти в інших банках	Кредити та заборгованість клієнтів		Цінні папери в портфелі банку на продаж	Інвестиційна нерухомість	Дебіторська заборгованість	Основні засоби та нематеріальні активи	Інші активи
				Усього	У тому числі проблемна					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ПАТ "Промінвестбанк"	1 097 123	54 471	1 378 520	27 592 656	1 240 735	491 165	939 771	17 110	270 890	373 334
ПАТ "УКР-СОЦБАНК"	7 789 186	5 613	62 644	36 043 963	10 811 481	61	1 270 554	81 866	374 525	192 231
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	13 214 702	3 078 853	7 370 948	24 824 966	3 968 716	1 172	165 459	375 755	243 352	309 976
ПАТ "ВТБ БАНК"	1 412 729	112 664	25 076	13 348 946	2 377 487	374 759	3 784 666	25 566	622 373	27 295
ПАТ "НЕОС БАНК"	8 193	0	0	3 329	0	12	4 281	1 392	6 584	775
ПАТ "КРЕДО-БАНК"	1 253 067	0	25 987	4 720 573	51 535	1 010 052	9 395	6 400	565 702	80 715
ПАТ "ВіЕс Банк"	1 435 785	0	36 692	1 662 132	104 415	326 035	3 144	0	239 971	4 751
ПАТ "МАРФІН БАНК"	816 362	0	31 671	1 427 555	496 004	60 757	148 456	1 721	133 101	102 935
АТ "Укр-Сиббанк"	3 766 363	1 715	13 708 988	18 178 188	153 309	2 609 375	33 356	8 235	125 917	64 538
ПАТ "Ідея Банк"	237 401	0	18	2 190 299	93 379	72	8 150	9 620	94 616	20 437
ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	824 079	915	0	1 755 720	22 617	1 535 320	112 914	1 631	560 177	64 898

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	10 428 614	0	2 506 346	13 895 761	185 219	176 738	5 338	0	446 517	39 382
ПАТ "УНІ-ВЕРСАЛ БАНК"	969 371	5 454	0	3 810 196	642 325	641 621	57 560	4 305	144 325	81 796
АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"	1 587 729	0	9 320	850 149	199 945	250 251	54 619	5 808	71 392	12 797
ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	6 290 176	2 009 347	541 531	29 010 769	11 853 499	170 402	779 575	62	771 521	40 072
ПАТ "ІНГ Банк Україна"	5 109 340	0	0	12 503 613	832 776	62	0	2 845	6 334	5 272
АТ "ОТП БАНК"	1 872 406	5 299	3 777 679	13 466 806	433 590	473 149	231 291	172	318 621	157 378
ПАТ "СІТІБАНК"	5 895 522	1 179 071	28 228	4 965 178	31 229	7 592 859	0	0	39 285	11 565
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	3 041 210	0	174 023	6 704 982	481 732	705	19 206	0	163 149	84 494
ПАТ "СБЕР-БАНК"	3 134 106	0	5 533	39 551 966	2 990 869	3 907 416	0	18 222	102 340	123 519
АТ "БМ БАНК"	527 562	74 856	0	2 050 338	1 652 116	0	0	8	15 166	3 362
ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	257 863	0	0	989 829	32 616	0	10 068	30 137	431 150	12 779
ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	185 757	4 228	594 475	1 189 303	904 383	23 250	0	7 975	7 844	2 677
ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	1 001 795	0	82 151	939 147	0	1 238 701	0	0	6 222	1 989
ПАТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	216 282	1 283	0	766 515	0	350 944	0	0	4 115	4 643

2.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити такі дані: номер варіанта, назву банку, аналітичну таблицю з групуванням активів обраного банку за рівнем ліквідності, аналітичну таблицю з групуванням активів іноземних банківських груп за рівнем ліквідності, розрахунок основних співвідношень активів, визначення структури банківських активів за рівнем ліквідності, висновки та рекомендації. Студент має належним чином оформити звіт і захистити його.

Лабораторна робота 3 Аналіз якості кредитного портфеля банку

Мета роботи – набуття практичних навичок у аналізі якості кредитного портфеля банку з точки зору ризиків.

3.1. Загальні методичні рекомендації

Серед традиційних видів діяльності банку надання кредитів – основна операція, що забезпечує дохідність та стабільність його існування. Важливість кредитних операцій визначається рядом обставин, серед яких:

найбільша питома вага у активах банку (50 – 70 %);

отримання відсотка за кредитними операціями – головне джерело доходу банку;

кредитні операції – найбільш ризиковані і тому найбільш вагомі для репутації банку та його стійкості, бо у складі кредитних ресурсів переважають залучені, а не власні кошти;

розмір, склад та структура кредитних вкладень за ступенем ризику та ліквідності є основою розрахунку важливих оцінних показників.

Вивчення кредитних вкладень дозволяє оцінити обґрунтованість кредитної політики, що прийнята банком, та ступінь її реалізації виходячи із фактичного стану кредитного портфеля, виявити найбільш сумнівні та ризиковані операції.

Кредитні операції банку формують його кредитний портфель. Кредитні вкладення, або **кредитний портфель** банку – це сукупність усіх позик, що надані банком з метою отримання доходу.

Кредитний портфель банку включає агреговану балансову вартість усіх кредитів: кредити за овердрафтом, за операціями РЕПО (продаж цінних паперів із зворотним викупом), за врахованими векселями, факторинговими операціями, фінансовим лізингом, під платіжні картки, розміщення депозитів тощо, у тому числі прострочених, пролонгованих та сумнівних щодо повернення, але не включає нараховані відсотки, що не сплачені; зобов'язання видати кредит; гарантії та акредитиви; оперативний лізинг.

Аналіз та оцінювання кредитного портфеля банку здійснюється за двома напрямками. Перший напрям – визначення складу та структури кредитних вкладень банку за різними класифікаційними ознаками, тобто їх кількісна характеристика. Другий – оцінювання якості кредитного портфеля з погляду ризику та захищеності від можливих втрат.

Під **кредитним ризиком** розуміють загрозу втрати банком частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або спричинення додаткових витрат у результаті здійснення певних фінансових операцій.

Кредитний ризик, або ризик неповернення боргу, може бути промисловим (пов'язаним із імовірністю спаду виробництва або попиту на продукцію певної галузі); ризиком, обумовленим невиконанням з певних причин договірних умов; ризиком, пов'язаним із трансформацією видів ресурсів (найчастіше за строком), та ризиком форс-мажорних обставин.

Кредитні активи класифікуються **за ступенем ризику** (категоріями якості) таким чином:

I (найвища) – немає ризику або ризик є мінімальним;

II – помірний ризик;

III – значний ризик;

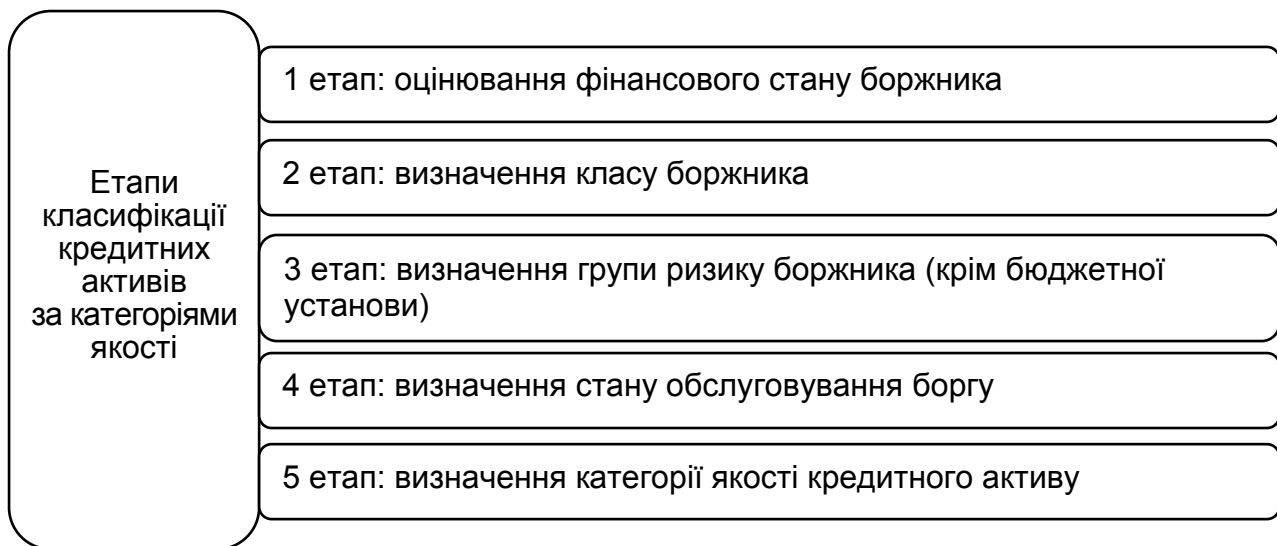
IV – високий ризик;

V (найнижча) – реалізований ризик.

Заборгованість за кредитними активами, що віднесені до V категорії, є безнадійною.

Для розподілу кредитних активів за категоріями якості використовується методика, наведена на рис. 3.1.

Показник ризику активу – це кількісний показник ризику невиконання боржником своїх зобов'язань перед банком.

Рис. 3.1. Етапи класифікації кредитних активів за категоріями якості

Банк самостійно встановлює порядок визначення показника ризику активу в межах діапазонів, визначених для відповідних категорій якості кредитних активів, у тому числі з урахуванням кредитної історії боржника, а також іншої інформації, що забезпечує об'єктивне оцінювання подій та обставин, які можуть свідчити про наявність ризиків погашення боргу боржником із перевищенням строків, передбачених умовами договору, або невиконанням договірних умов, а саме для боржника – юридичній особі з урахуванням динаміки фактичних значень інтегрального показника, коефіцієнта покриття боргу, якості менеджменту боржника – юридичної особи, ринків збуту продукції, наявності бізнес-планів, визначених рейтингів боржника – юридичної особи (за наявності) та інших подій та обставин, що можуть вплинути на своєчасність і повноту погашення боргу; для банку-боржника з урахуванням рейтингів банку-боржника (за наявності), інших подій та обставин, що можуть вплинути на своєчасність та повноту погашення боргу (табл. 3.1).

Для формування резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними активами банк має право поділяти фінансові активи на суттєві та несуттєві кредитні активи. До несуттєвих кредитних активів належать кредити, надані фізичній особі, у тому числі як суб'єкта підприємницької діяльності, загальна сума боргу за якими не перевищує 50 000 гривень, або еквівалент цієї суми в іноземній валюті, визначений за офіційним валютним курсом, установленим НБУ на дату формування резервів. Усі інші активи є суттєвими.

Визначення показника ризику наданого кредиту

Категорія якості за кредитом	Значення показника ризику кредиту
I – найвища	0,01 – 0,06
II	0,07 – 0,20
III	0,21 – 0,50
IV	0,51 – 0,99
V – найнижча	1,0

Банк має право об'єднувати фінансові активи, які не є суттєвими, у групи фінансових активів та оцінювати ризик за ними на портфельній основі, ґрунтуючись на кількості днів прострочення боргу.

За суттєвими фінансовими активами банк оцінює ризик на індивідуальній основі.

3.2. Порядок виконання роботи

За даними табл. 3.2 та з використанням даних офіційного сайту НБУ (https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593), проаналізувати якість кредитного портфеля банків. Для цього:

1) обрати банк для аналізу за порядковим номером студента у списку;

2) побудувати аналітичну таблицю (приклад наведено в табл. 3.3), виконати аналіз кредитного портфеля обраного банку з точки зору якості, зробити висновки;

3) побудувати аналітичну таблицю, виконати аналіз якості кредитного портфеля банків іноземних банківських груп та банків України у цілому, зробити висновки;

4) побудувати кругові діаграми з питомою вагою кредитів певної категорії якості у сумі кредитного портфеля окремо для досліджуваного банку, банків іноземних банківських груп, банківської системи України;

5) порівняти якість кредитного портфеля обраного банку, банків іноземних банківських груп та банків України у цілому, зробити висновки;

6) сформулювати рекомендації щодо покращення управління кредитним портфелем банків.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для аналізу якості кредитного портфеля банків, тис. грн

№ п/п	Банк	Кредити I категорії якості		Кредити II категорії якості		Кредити III категорії якості		Кредити IV категорії якості		Кредити V категорії якості	
		сума	величина кредитного ризику	сума	величина кредитного ризику	сума	величина кредитного ризику	сума	величина кредитного ризику	сума	величина кредитного ризику
Банки іноземних банківських груп											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ПАТ "Пром-інвестбанк"	1 887 507	7 958	25 528 509	1 785 208	1 240 735	93 500	636 508	150 969	25 798 922	20 866 059
2	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	14 331 703	146 393	10 010 439	172 162	10 811 481	5 298 458	473 198	82 250	29 337 396	22 060 990
3	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	26 450 230	161 060	10 594 296	374 200	3 968 716	588 856	2 776 956	929 278	25 717 870	24 819 894
4	ПАТ "ВТБ БАНК"	2 203 205	9 713	3 133 787	246 330	2 377 487	47 168	13 942 453	4 983 617	18 323 497	16 037 387
5	ПАТ "НЕОС БАНК"	1 140	0	258	37	0	0	0	0	17 228	13 594
6	ПАТ "КРЕДОБАНК"	4 027 967	37 384	1 880 638	191 392	51 535	4 195	37 870	8 733	615 214	480 694
7	ПАТ "ВіЕс Банк"	618 827	14 542	890 225	41 169	104 415	10 828	134 174	81 971	1 291 290	1 192 734
8	ПАТ "МАРФІН БАНК"	490 985	0	519 748	12 403	496 004	114 877	1 079	354	603 811	342 190
9	АТ "УкрСиббанк"	22 992 930	37 372	11 041 550	307 388	153 309	9 531	1 044 558	303 240	7 252 240	4 681 531
10	ПАТ "Ідея Банк"	1 626 792	70 174	720 748	34 662	93 379	27 875	59 342	35 477	193 734	136 671
11	ПАТКБ "ПРАВЕКС-БАНК"	1 551 889	3 482	921 376	34 058	22 617	3 530	14 191	4 781	2 481 074	2 331 629
12	ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	27 486 369	59 660	4 428 549	122 808	185 219	4 497	326 417	130 539	4 589 871	4 052 195

Закінчення табл. 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
13	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	645 638	3 034	1 850 455	26 604	642 325	86 319	333 608	166 260	2 202 228	1 555 378
14	АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"	323 418	383	525 514	849	199 945	212	566	49	1 749 047	1 697 175
15	ПАТ "АЛЬФА- БАНК"	20 739 785	174 323	8 315 709	611 741	11 853 499	2 258 718	5 793 896	994 112	9 486 461	4 010 272
16	ПАТ "ІНГ Банк Україна"	4 646 558	3 422	4 651 591	21 585	832 776	5 331	1 083	914	7 725 954	1 616 014
17	АТ "ОТП БАНК"	10 763 068	133 547	13 422 342	2 658 160	433 590	113 208	1 513 849	911 740	8 396 966	7 197 619
18	ПАТ "СІТІБАНК"	21 707 216	6 075			4 907 773	95 397	31 229	9 056		
19	АТ "ПРО- КРЕДИТ БАНК"	4 772 678	16 875	2 863 976	83 638	481 732	28 116	69 392	19 035	336 750	218 438
20	ПАТ "СБЕРБАНК"	5 327 884	41 726	28 297 503	1 559 788	2 990 869	870 184	6 294 319	2 509 262	19 757 662	13 833 189
21	АТ "БМ БАНК"	214 438	310	399 430	11 676	1 652 116	209 433	127 800	32 142	447 561	354 280
22	ПАТ "БАНК ФОРВАРД"	2 108 789	22 922	116 917	12 445	32 616	13 203	19 791	15 881	203 501	203 501
23	ПАТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	2 575 054	51	551 856	30 796	904 383	52 947	820	797	247 341	247 341
24	ПАТ "Дойче Банк ДБУ"	2 772 879	1 365	134 426	10 205	0	0	0	0	0	0
25	ПАТ "СЕБ КОРПОРАТИВ- НИЙ БАНК"	2 609 093	0	770 289	20	0	0	0	0	0	0
	Усього за банками іно- земних банків- ських груп	182 876 040	951 771	131 570 130	8 349 325	44 436 521	9 936 385	33 633 099	11 370 457	166 775 618	127 948 775
	Усього за банківською системою	384 531 584	1 597 937	308 165 831	17 093 749	232 715 594	26 772 137	71 838 432	22 537 440	314 980 684	252 911 566

**Приклад аналітичної таблиці для аналізу якості
кредитного портфеля банків**

Категорія якості кредитів		ПАТ "Досліджуваний банк"	Банки іноземних банківських груп	Банківська система України
I	Питома вага кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля, %			
	Відносна величина кредитного ризику (питома вага у сумі кредитів даної категорії якості), %			
II	Питома вага кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля, %			
	Відносна величина кредитного ризику (питома вага у сумі кредитів даної категорії якості), %			
III	Питома вага кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля, %			
	Відносна величина кредитного ризику (питома вага у сумі кредитів даної категорії якості), %			
IV	Питома вага кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля, %			
	Відносна величина кредитного ризику (питома вага у сумі кредитів даної категорії якості), %			
V	Питома вага кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля, %			
	Відносна величина кредитного ризику (питома вага у сумі кредитів даної категорії якості), %			

3.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про лабораторну роботу виконують згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Результати аналізу мають надати у вигляді таблиць та рисунків. Студент має зробити відповідні висновки щодо отриманих завдань. Обсяг звіту, не враховуючі вихідні дані, має становити не менше від 2 сторінок.

Лабораторна робота 4

Аналіз структури і динаміки зобов'язань банку

Мета роботи – засвоєння студентами навичок у пошуку інформації в мережі Інтернет; оволодіння методикою аналізу структури та динаміки зобов'язань банку; формування таблиць даних в *Excel* та виконання аналітичних розрахунків показників, які характеризують стан ресурсної бази банків в частині залучених і позикових коштів.

4.1. Загальні методичні рекомендації

Зобов'язання банку складаються з коштів клієнтів та інших банків, тимчасово залучених у вигляді кредитів і депозитів за відповідну плату, та іншої кредиторської заборгованості банку, що утворюється в процесі його діяльності.

Для зручності проведення аналізу зобов'язання банку класифікуються за різними ознаками, тобто залежно від вкладників, форми власності, строку і порядку повернення, за групами клієнтів, за ціною ресурсів тощо.

Загальний аналіз зобов'язань банку ґрунтується на застосуванні методик горизонтального, вертикального, порівняльного та коефіцієнтного аналізу.

Горизонтальний або трендовий аналіз дає можливість досліджувати динаміку зобов'язань в цілому і за окремими видами. Розраховуються темпи зростання (приросту) окремих показників за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їх зміни (або тренда).

Вертикальний (або структурний) аналіз ґрунтується на структурному дослідженні окремих видів банківських зобов'язань. Визначається

питома вага окремих структурних складових зобов'язань. Відображає структуру джерел фінансових ресурсів.

Горизонтальний та вертикальний аналіз, за загального вивчення, зазвичай, здійснюються одночасно.

Аналіз зобов'язань банку починають з визначення їх суми за балансом, для цього обчислюють залишки коштів за названими рахунками на підставі балансу банку. На цьому ж етапі аналізу дається характеристика зміни суми зобов'язань банку у динаміці, а також їх структури. Для зручності аналізу зобов'язання банку класифікуються за різноманітними ознаками, тобто залежно від вкладників, за групами клієнтів, від форми власності, від строку і порядку повернення, за ціною ресурсів тощо.

За якісним складом зобов'язання поділяються на такі групи: депозити (кошти до запитання клієнтів та коррахунки інших банків; строкові депозити; депозити та кредити інших банків; кредити, отримані від міжнародних фінансових організацій); цінні папери власного боргу; субординована заборгованість; кредиторська заборгованість (за податками до бюджету; позабюджетним фондам; працівникам банку; інша кредиторська заборгованість).

У банківській практиці та економічній літературі зобов'язання за джерелами формування поділяють на дві групи: залучені кошти – це зобов'язання банку перед вкладниками, які надали свої вільні грошові кошти для зберігання на певних умовах; запозичені кошти – це зобов'язання перед кредиторами, ініціатором яких є сам банк. До них належать ресурси, які формуються шляхом реалізації власних боргових цінних паперів банку та отримані від НБУ та інших банків на депозитній та кредитній основі, а також тимчасова фінансова допомога.

Переважну долю у загальній сумі банківських ресурсів банку займають залучені кошти. При цьому дуже важливо, щоб їх збільшення підтримувалося підвищенням рівня власних коштів, у протилежному випадку банк може втратити платоспроможність та стати банкрутом.

Аналіз структури зобов'язань за джерелами формування проводиться банками як в цілому так і в аспекті регіонів та філій. Порівнювання результатів звітного періоду з минулим дає можливість прослідкувати динаміку окремих показників, виявити динаміку їх розвитку. За результатами аналізу розробляються рекомендації для стимулювання позитивних та усунення, стримування негативних тенденцій у діяльності банку, визначається система координаційних та регулювальних заходів.

4.2. Порядок виконання роботи

1. Отримати вихідні дані для аналізу зобов'язань банку з офіційного сайту НБУ за станом на 01.01.2016 р. та 01.01.2017 р. (https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593).

2. Обрати банк для аналізу за порядковим номером студента у списку.

3. Згрупувати зобов'язання банку за джерелами формування, побудувати аналітичну таблицю (табл. 4.1), виконати вертикальний та горизонтальний аналіз, використавши дані на 01.01.2016 р. та на 01.01.2017 р. Зробити висновки.

4. Побудувати аналітичну таблицю для аналізу коштів клієнтів (табл. 4.2), виконати їх вертикальний та горизонтальний аналіз, використавши дані на 01.01.2016 р. та на 01.01.2017 р. Зробити висновки, у тому числі щодо валютної складової коштів клієнтів та її динаміки.

5. Сформувати рекомендації щодо покращення ресурсної бази банку.

Таблиця 4.1

Динаміка, склад і структура зобов'язань ПАТ "Досліджуваний банк"

Складові зобов'язань	01.01.2016 р.		01.01.2017 р.		Відхилення		
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, тис. грн	темپ приросту, %	у структурі, %
Коррахунки НБУ та інших банків							
Депозити до запитання							
Строкові депозити							
Отримані міжбанківські кредити							
Емітовані боргові зобов'язання							
Кредиторська заборгованість							
Субординований борг							
Інші зобов'язання							
Усього зобов'язань							

**Динаміка, склад і структура коштів клієнтів
ПАТ "Досліджуваний банк"**

Складові зобов'язань	01.01.2016 р.		01.01.2017 р.		Відхилення		
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсо- лютне, тис. грн	темп при- росту, %	у струк- турі, %
Строкові кошти юри- дичних осіб							
у тому числі в іно- земній валюті							
Кошти до запитан- ня юридичних осіб							
у тому числі в іно- земній валюті							
Усього коштів юри- дичних осіб							
у тому числі в іно- земній валюті							
Строкові кошти фі- зичних осіб							
у тому числі в іно- земній валюті							
Кошти до запитан- ня фізичних осіб							
у тому числі в іно- земній валюті							
Усього коштів фі- зичних осіб							
у тому числі в іно- земній валюті							
Усього коштів клі- єнтів							
у тому числі в іно- земній валюті							

4.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт із виконання лабораторної роботи має бути оформлений згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, що сформульовані студентом на основі статистичної інформації та виконаних розрахунків. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Змістовий модуль 2

Аналіз фінансової стійкості банку

Лабораторна робота 5

Характеристика стану ресурсної бази за відносними показниками

Мета роботи – формування у студентів здатностей до аналізу достатності власного капіталу банку, його активності щодо залучення коштів, ефективності використання банком своїх зобов'язань з застосуванням коефіцієнтного методу.

5.1. Загальні методичні рекомендації

У процесі аналізу пасивних операцій важливо аналізувати не лише структуру й динаміку власних, позикових і залучених джерел коштів, але й виявляти кількісний взаємозв'язок між різними статтями, класами або групами статей балансу. Дане завдання вирішується шляхом використання методу коефіцієнтів.

Основними фінансовими коефіцієнтами для аналізу власного капіталу, активності банку щодо залучення коштів та ефективності використання зобов'язань є такі:

1. Рівень статутного капіталу на 1 грн власних коштів:

$$K1 = \text{Фактично оплачений статутний капітал} / \text{Власний капітал}.$$

Показує питому вагу оплаченого статутного капіталу у власному капіталі. Характеризує залежність банку від його засновників (акціонерів). Сума засобів, що інвестуються у розвиток банку, повинна принаймні у два рази перевищувати внески засновників. Мінімальне значення: 0,15. Максимальне значення: 0,5.

2. Рівень статутного капіталу на 1 грн активних операцій:

$$K2 = \text{Фактично оплачений статутний капітал} / \text{Сукупні активи}.$$

Показує, скільки фактично оплаченого статутного капіталу припадає на 1 грн активних операцій. Значення показника повинне перебувати в інтервалі 0,023 – 0,1.

3. Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й пасивів:

$$K3 = \text{Власний капітал} / \text{Сукупні пасиви.}$$

Визначає рівень власних коштів у структурі всіх пасивів і характеризує надійність банку. Його рекомендовані значення перебувають у межах 0,1 – 0,2. При цьому вважається нормальним, якщо залучені кошти становлять 80 – 90 % від валюти балансу банку.

4. Коефіцієнт співвідношення капіталу й зобов'язань:

$$K4 = \text{Власний капітал} / \text{Зобов'язання.}$$

Визначає позиції банку із залучення коштів на одиницю капіталу. Капітал банку на 25 – 30% повинен покривати його зобов'язання. Зростання показника характеризує підвищення активності банку в напрямі залучення фінансових ресурсів, але в той же час свідчить про зниження надійності й стійкості банку.

5. Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й активів банку, зважених на рівень ризику:

$$K5 = \text{Власний капітал} / \text{Активи, зважені на рівень ризику.}$$

Розкриває достатність сформованого власного капіталу для покриття різних ризиків. Відображає здатність банку вчасно й у повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, які впливають з торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Рекомендоване значення – не менше ніж 0,1.

6. Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й дохідних (робочих) активів:

$$K6 = \text{Власний капітал} / \text{Робочі активи.}$$

Це відношення власних коштів банку до тих активів, які містять у собі можливість виникнення збитків (активи, що приносять дохід). Показує достатність власного капіталу для формування дохідних активів. Рекомендовані значення коефіцієнта K6 перебувають у межах 0,25 – 0,3, тобто вважається нормальним, якщо ризики банку із розміщення ресурсів покриваються на 25 – 30% його власними коштами.

7. Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й строкових коштів фізичних осіб:

$$K7 = \text{Власний капітал} / \text{Строкові кошти фізичних осіб.}$$

Кошти громадян, залучені банком, повинні в достатньому ступені забезпечуватися його капіталом. Припустимі значення: 0,5 – 1.

8. Коефіцієнт ефективності використання власних коштів:

$$K8 = \text{Власний капітал} / \text{Сума кредитів виданих клієнтам та банкам.}$$

Показує, скільки власних коштів припадає на 1 грн виданих кредитів. Рекомендовані значення: 0,1 – 0,15.

9. Мультиплікатор капіталу:

$$K9 = \text{Сукупні активи} / \text{Власний капітал.}$$

Характеризує обсяг активів, сформованих внаслідок функціонування кожної гривні капіталу. Оскільки власний капітал повинен покривати збитки за активними операціями, то чим вищий рівень мультиплікатора, тим вищий ступінь ризику банкрутства банку. Одночасно, чим вищий мультиплікатор, тим вищий потенціал банку для формування активів і одержання доходів. Припустимими вважаються значення, що перебувають в інтервалі 5 – 10.

10. Ступінь використання платних пасивів банку:

$$K10 = \text{Платні пасиви} / \text{Дохідні (робочі) активи.}$$

Визначає частку платних залучених ресурсів, що спрямовуються в дохідні (платні) операції. Якщо коефіцієнт більше ніж 1,2 – це свідчить про те, що частина платних ресурсів використовується не за призначенням. Вони відволікаються або на власні потреби, або в недохідні операції, що призводить до виникнення збитків. Однак необхідно зазначити, що в статті "Платні залучені ресурси" ураховуються депозити до запитання, які є досить дешевим ресурсом для банку, тому припустимі значення для даного коефіцієнта можуть змінюватись залежно від обсягу коштів, що знаходяться на поточних рахунках у банку.

11. Ефективність використання сукупних зобов'язань:

$$K11 = \text{Дохідні (робочі) активи} / \text{Зобов'язання.}$$

Вважається, що банк ефективно використовує в обороті зобов'язання, якщо наведений показник буде не менш ніж 0,75 – 0,8.

12. Коефіцієнт спрямування зобов'язань у кредитний портфель:

$$K12 = \text{Сума наданих клієнтам кредитів} / \text{Зобов'язання.}$$

Призначений для оцінювання здійснюваної банком політики в сфері управління пасивними операціями. Він показує, яка частина залучених коштів спрямована у надання кредитів. Якщо значення коефіцієнта перевищує 0,8, це може свідчити про ризиковану (агресивну) політику банку.

13. Коефіцієнт активності залучення коштів:

$$K13 = \text{Зобов'язання} / \text{Сукупні пасиви}.$$

Питома вага зобов'язань у сукупних пасивах. Рекомендоване значення 0,8 – 0,9.

14. Рівень поточних рахунків у пасивах:

$$K14 = \text{Кошти на поточних рахунках клієнтів} / \text{Сукупні пасиви} \times 100 \%$$

Характеризує позиції банку з обслуговування клієнтів. Повинен бути не менше ніж 25 %.

15. Питома вага депозитів клієнтів у зобов'язаннях:

$$K15 = \text{Строкові депозити клієнтів} / \text{Зобов'язання}.$$

Характеризує орієнтацію банку на ринку залучення коштів. Чим вищий рівень показника, тим вищий рівень ризику для вкладників, і одночасно це говорить про високу активність на ринку залучення коштів. Рекомендований рівень показника – 0,4 – 0,5.

16. Коефіцієнт використання строкових депозитів:

$$K16 = \text{Кредити, надані клієнтам} / \text{Строкові депозити}.$$

Якщо коефіцієнт перевищує 1, депозитна політика вважається ефективною. Якщо він менше 1, то банк проводить обережну кредитну політику й залучені кошти клієнтів у значній мірі спрямовує не на кредитування, а на інші цілі. Така політика веде до зниження прибутковості.

17. Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів:

$$K17 = \text{Строкові депозити} / \text{Сукупні пасиви}.$$

Показує питому вагу строкових депозитів у загальному обсязі ресурсної бази. Рекомендоване значення – 0,3 – 0,45.

18. Коефіцієнт співвідношення строкових депозитів і наданих кредитів та вкладень у цінні папери:

$$K18 = \text{Строкові депозити} / \text{Кредити видані} + \text{цінні папери}.$$

Характеризує ступінь використання банком строкових депозитів як найдорожчого виду ресурсів.

19. Питома вага отриманих міжбанківських у загальному обсязі зобов'язань:

$$K19 = \text{Отримані міжбанківські кредити} / \text{Зобов'язання.}$$

Оптимальне значення коефіцієнта – 0,25 – 0,4. Характеризує ступінь мінімізації ризику стійкості ресурсної бази або її витратності. Значення коефіцієнта 0,25 забезпечує мінімізацію витрат. Значення коефіцієнта 0,4 забезпечує мінімізацію ризику стійкості.

5.2. Порядок виконання роботи

1. Отримати вихідні дані з офіційного сайту НБУ за станом на 01.01.2016 р. та 01.01.2017 р. стосовно активів, зобов'язань та капіталу банків України (https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593).

2. Обрати банк для аналізу за порядковим номером студента у списку.

3. Виконати коефіцієнтний аналіз пасивних операцій банку, використавши дані на 01.01.2016 р. та на 01.01.2017 р. Результати представити у вигляді таблиці.

4. Зробити висновки стосовно значень розрахованих показників та їх динаміки.

5. Сформулювати рекомендації щодо оптимізації структури пасивів банку, його активності на ринку фінансових ресурсів та ефективності використання зобов'язань.

5.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт із виконання лабораторної роботи має бути оформлений згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, що сформульовані студентом на основі статистичної інформації та виконаних розрахунків. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Лабораторна робота 6

Аналіз структури доходів і витрат банку, розрахунок коефіцієнтів прибутковості

Мета роботи – формування у студентів здатностей до аналізу обсягу і структури доходів банку, дослідження динаміки дохідних складових, виявлення напрямів діяльності та видів операцій, що приносять найбільший дохід, виявлення резервів збільшення доходів, оцінювання рівня загальних витрат та у розрізі їх видів, аналізу динаміки витрат, структурного аналізу витрат.

6.1. Загальні методичні рекомендації

Доходи банку – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків акціонерів).

Витрати банку – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками).

У результаті операційної діяльності в банку виникають такі доходи і витрати:

- процентні доходи і витрати;
- комісійні доходи і витрати;
- прибутки (збитки) від торговельних операцій;
- дохід у вигляді дивідендів;
- витрати на формування спеціальних резервів банку;
- доходи від повернення раніше списаних активів;
- інші операційні доходи і витрати;
- загальні адміністративні витрати;
- податок на прибуток;
- непередбачені доходи і витрати.

Процентні доходи і витрати – операційні доходи і витрати, отримані (сплачені) банком за використання грошових коштів, їх еквівалентів або сум, що заборговані банку (залучені банком), суми яких обчислюються пропорційно часу і сумі активу або зобов'язання. До них належать:

доходи (витрати) за операціями з коштами, розміщеними в інших банках (залученими від інших банків);

доходи (витрати) за кредитами та депозитами, наданими (отриманими) юридичним та фізичним особам, та за іншими фінансовими інструментами, у тому числі за цінними паперами;

доходи у вигляді амортизації дисконту (премії).

Комісійні доходи і витрати – операційні доходи і витрати за наданими (отриманими) послугами, сума яких обчислюється пропорційно сумі активу або зобов'язання чи є фіксованою; в окремих випадках суми їх можуть обчислюватися пропорційно часу і сумі зобов'язання.

До комісійних доходів (витрат) належить така плата:

за розрахунково-касове обслуговування;

за операціями на валютному ринку з купівлі-продажу іноземної валюти для власних потреб та клієнтів (контрагентів);

за операціями із цінними паперами від імені третіх осіб;

за зберігання та управління цінними паперами;

за відкриття рахунків; здійснення переказів; за позабалансовими операціями (надання гарантій, зобов'язань з кредитування) тощо.

Прибутки (збитки) від торговельних операцій – результат (прибуток чи збиток) від операцій з купівлі-продажу різних фінансових інструментів. У тому числі за операціями з цінними паперами, за операціями з іноземною валютою та банківськими металами банк визнає прибутки та збитки:

від реалізації фінансових інвестицій;

від змін в оцінюванні (переоцінюванні) інвестицій до справедливої вартості;

від результату переоцінювання активів і зобов'язань в іноземній валюті та банківських металах у разі зміни офіційного курсу гривні до іноземних валют (банківських металів).

Дохід у вигляді дивідендів – дохід, який виникає у результаті використання банком цінних паперів із нефіксованим прибутком.

Витрати на формування спеціальних резервів банку – це витрати на покриття можливих збитків від зменшення корисності активів банку та списання безнадійних активів.

Доходи від повернення раніше списаних активів – кошти, що надійшли для погашення заборгованості, яка була визнана банком безнадійною щодо отримання.

Інші операційні доходи і витрати – доходи і витрати від операцій, що не пов'язані з інвестиційною та фінансовою діяльністю, а також ті, що не включені у вищезазначені групи операційних доходів і витрат, зокрема:

- доходи (витрати) від оперативного лізингу (оренди);

- витрати за послуги аудиту;

- витрати на інкасацію;

- неустойки (штрафи, пені), що отримані (сплачені) за банківськими операціями.

Загальні адміністративні витрати – операційні витрати, пов'язані із забезпеченням діяльності банків. До них належать:

- витрати на утримання персоналу (заробітна плата, витрати на соціальне забезпечення, обов'язкові нарахування, страхування, додаткові виплати, премії, навчання тощо);

- амортизація необоротних активів;

- витрати на утримання та експлуатацію основних засобів і нематеріальних активів (ремонт, страхування), інші експлуатаційні витрати (комунальні послуги, охорона тощо);

- гонорари за професійні послуги (юридичні, медичні тощо);

- витрати на зв'язок (поштові, телефонні, факс тощо);

- сплата податків та інших обов'язкових платежів, крім податку на прибуток; інші витрати, спрямовані на обслуговування та управління банком.

Непередбачені доходи (витрати) виникають у результаті надзвичайних подій, мають одноразовий характер, не повторюються за суттю та визнаються за фактом події. До них належать утрати від стихійного лиха, пожеж, техногенних аварій тощо; суми страхового відшкодування та покриття втрат від надзвичайних ситуацій.

За результатами інвестиційної діяльності банк визнає:

- доходи (витрати) за операціями зі збільшення (зменшення) інвестицій в асоційовані компанії;

- доходи (витрати) за операціями зі збільшення (зменшення) інвестицій у дочірні установи;

- доходи (витрати) від реалізації (придбання) основних засобів та нематеріальних активів тощо.

За результатами операцій, пов'язаних із фінансовою діяльністю, банк визнає:

- доходи (витрати) за операціями з цінними паперами власного боргу;

доходи (витрати) за субординованим боргом;
 дивіденди, що сплачені протягом звітного періоду;
 доходи, які виникають у результаті випуску інструментів власного капіталу тощо.

6.2. Порядок виконання роботи

1. Отримати вихідні дані з офіційного сайту НБУ за станом на 01.01.2015 р., 01.01.2016 р., 01.01.2017 р. стосовно фінансових результатів, активів, зобов'язань та капіталу банків України (https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593). Для деталізованої інформації слід також користуватися офіційним сайтом досліджуваного банку.

2. Обрати банк для аналізу за порядковим номером студента у списку.

3. Провести аналіз структури доходів та витрат банку у динаміці. Результати подати у вигляді таблиць (табл. 6.1 і 6.2).

4. Виконати коефіцієнтний аналіз прибутковості діяльності банку.

5. Зробити висновки стосовно значень розрахованих показників та їх динаміки.

6. Сформулювати рекомендації щодо оптимізації структури доходів і витрат банку та збільшення його прибутковості.

Таблиця 6.1

Загальна оцінка структури і динаміки доходів ПАТ "Досліджуваний банк"

Види доходів	01.01.2015 р.		01.01.2016 р.		Відхилення		01.01.2017 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2		3		4		5		6	
1. Процентний дохід										
2. Комісійний дохід										
3. Чистий торговельний дохід										
4. Інший дохід										

1	2		3		4		5		6	
5. Непередбачений дохід										
6. Разом доходів										
У тому числі:										
процентні										
непроцентні										

Таблиця 6.2

Аналіз структури і динаміки витрат ПАТ "Досліджуваний банк"

Види витрат	01.01.2015 р.		01.01.2016 р.		Відхилення		01.01.2017 р.		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1. Процентні витрати, всього										
У тому числі:										
2. Комісійні витрати										
3. Інші операційні витрати, всього										
4. Відрахування до резервів										
5. Непередбачені витрати										
6. Разом витрат										
У тому числі:										
процентні										
непроцентні										

6.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт із виконання лабораторної роботи має бути оформлений згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, що сформульовані студентом на основі статистичної інформації та виконаних розрахунків. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Лабораторна робота 7

Аналіз фінансового стану банку

Мета роботи – формування у студентів здатностей до аналізу фінансового стану банку у ретроспективній динаміці за такими складовими: капітальною стійкістю, діловою активністю, ліквідністю, ефективністю управління (фінансовою результативністю).

7.1. Загальні методичні рекомендації

Фінансовий стан банку – це комплексне поняття, яке відображає систему показників, які характеризують наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан банку визначається такими характеристиками (табл. 7.1): капітальною стійкістю; діловою активністю; ліквідністю; ефективністю управління (фінансовою результативністю). Фінансова стійкість у цілому є інтегральною характеристикою, яка визначає фінансовий стан банку.

Фінансову стійкість можна визначати на рівні банківської системи та на рівні окремого банку.

Фінансова стійкість банківської системи – це стан, за якого банківська система здатна задовільно виконувати такі функції: ефективно й безперервно сприяти руху ресурсів; визначати й оцінювати майбутні ризики з прийнятною точністю та управляти ними; абсорбувати несподівані події й шоки фінансової системи й реальної економіки.

Фінансова стійкість банку є фундаментальною, внутрішньою характеристикою, завдяки якій забезпечуються його життєздатність, стабільний розвиток у межах заданої траєкторії та відповідно до обраної стратегії в умовах конкурентного ринку, незважаючи на силу впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Система показників аналізу фінансового стану банку

№ п/п	Назва показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст показника
1	2	3	4
Показники капітальної стійкості банку			
1	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{mk} = A / K_a$	Ступінь покриття активів (А) (акціонерним) капіталом (К _а)
2	Коефіцієнт надійності	$K_n = K / Z_k$	Співвідношення власного капіталу (К) до залучених коштів (З _к). Рівень залежності банку від залучених коштів
3	Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{фв} = Z_k / K$	Співвідношення зобов'язань банку (З) і капіталу (К), розкриває здатність банку залучати кошти на фінансовому ринку
4	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу	$K_{ук} = K / A_{заг}$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків
5	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	$K_{зк} = A_k / K$	Співвідношення капіталізованих активів (А _к), тобто основних засобів та іншого майна, і власного капіталу (К). Показує, яку частину капіталу розміщено в нерухомість (майно)
6	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	$K_{зда} = (K - H_a - Z_б) / A_d$, де H _а – недохідні активи; A _д – дохідні активи; Z _б – збитки	Сигналізує про захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом
Показники ділової активності			
У частині пасивів			
1	Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	$K_{зк} = Z_k / П_{заг}$	Питома вага залучених коштів (З _к) у загальних пасивах (П _{заг})
2	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	$K_{зсд} = D_{стр} / П_{заг}$	Питома вага строкових депозитів (D _{стр}) у загальних пасивах

1	2	3	4
3	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у дохідні активи	$K_{зда} = D_a / Z_k$	Співвідношення дохідних активів і залучених коштів
4	Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	$K_{зкр} = КР / Z_k$	Питома вага кредитного портфеля (КР) у залучених коштах (Z_k)
5	Коефіцієнт активності спрямування депозитів у кредитний портфель	$K_{дскр} = K_p / D_c$	Співвідношення кредитного портфеля у депозитах строкових (D_c)
У частині активів			
1	Коефіцієнт дохідних активів	$K_{да} = A_d / A_3$	Питома вага дохідних активів (A_d) у загальних активах (A_3)
2	Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	$K_{кра} = КР / A_3$	Питома вага кредитного портфеля у загальних активах
3	Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	$K_{ia} = ЦПП / A_3$	Питома вага портфеля цінних паперів і паїв (ЦПП) у загальних активах
4	Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах	$K_{йда} = ЦПП / A_d$	Питома вага вкладень у цінні папери у дохідних активах
Показники ліквідності банку			
1	Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K_{мл} = (K_{кр} + K_a) / D$	Показує можливість банку погашати "живими" грошми з коррахунків і каси зобов'язання за всіма депозитами (D)
2	Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	$K_{зл} = A_{заг} / Z_{заг}$	Характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань ($Z_{заг}$) всіма активами ($A_{заг}$)
3	Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	$K_{свр} = A_{вл} / A_p$	Характеризує питому вагу високоліквідних активів ($A_{вл}$) у робочих активах (A_p)
4	Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	$K_{рл} = A_d / Z_{заг}$	Характеризує забезпечення дохідними активами банку (A_d) його загальних зобов'язань ($Z_{заг}$)

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4
			і сповіщає про часткове погашення зобов'язань банку поверненням дохідних активів
5	Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності)	$K_{скзд} = КР / Д$	Розкриває, наскільки видані кредити (КР) забезпечені всіма залученими депозитами (Д) (чи є незбалансована ліквідність)
6	Коефіцієнт генеральної ліквідності зобов'язань	$K_{глз} = (A_{вл} + A_{м}) / Z_{заг}$	Розкриває здатність банку погашати зобов'язання ($Z_{заг}$) високоліквідними активами ($A_{вл}$) та через продаж майна ($A_{м}$)
Показники ефективності управління банком			
I. Рентабельність за доходом			
1	Загальний рівень рентабельності	$K_1 = П_6 / Д_3$	Розмір балансового прибутку ($П_6$) на 1 грн доходу ($Д_3$)
2	Окупність витрат доходами	$K_2 = Д_3 / В_3$	Розмір доходу ($Д_3$) на 1 грн витрат ($В_3$)
3	Чиста процентна маржа	$K_3 = (\% \text{ доходи} - \% \text{ витрати}) / A_{заг} \times 100$	Розкриває рівень дохідності активів від процентної різниці
4	Чистий спред	$K_4 = (\% \text{ отримані} / \text{Позики надані} \times 100) - (\% \text{ сплачені} / \text{Підпроцентні депозити} \times 100)$	Розкриває рівень дохідності активів від процентних операцій
5	Інший операційний дохід	$K_5 = Д_i / A_3$	Свідчить про рівень дохідності активів (A_3) від інших нетрадиційних послуг і доходів інших ($Д_i$)
6	"Мертва точка" прибутковості банку	$K_6 = (В_n - Д_n) / A_d$, де $В_n$ – непроцентні витрати; $Д_n$ – непроцентні доходи; A_d – дохідні активи	Показує мінімальну дохідну маржу для покриття всіх витрат, після чого банк починає заробляти прибуток
II. Рентабельність за чистим прибутком			
1	Рентабельність активів, %	$K_7 = ЧП / A_3$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічних активів у цілому

1	2	3	4
2	Рентабельність дохідних активів	$K_8 = \text{ЧП} / A_d$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічних дохідних активів
3	Рентабельність загального капіталу	$K_9 = \text{ЧП} / K_{\text{заг}}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічного загального капіталу
4	Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу)	$K_{10} = \text{ЧП} / K_a$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічного акціонерного капіталу
5	Рентабельність діяльності за витратами	$K_{11} = \text{ЧП} / B_3$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) усіх витрат банку (B_3)
6	Рентабельність діяльності за доходом	$K_{12} = \text{ЧП} / D_3$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) усіх доходів банку (D_3)

7.2. Порядок виконання роботи

1. Обрати банк для аналізу.

2. Отримати вихідні дані з офіційного сайта банку за станом на 01.01.2014 р., 01.01.2015 р., 01.01.2016 р., 01.01.2017 р. Показники розраховуються на основі даних балансу банку та звіту про прибутки і збитки.

3. Розрахувати показники за кожною групою (див. табл. 7.1) за кожен період та внести у окремі таблиці. Побудувати графіки, що ілюструють динаміку показників.

4. За кожною групою показників зробити висновки щодо їх значень та динаміки.

5. Надати рекомендації щодо покращення фінансового стану банку.

7.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт із виконання лабораторної роботи має бути оформлений згідно з вимогами до оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Він має містити мету та завдання, що сформульовані студентом на основі статистичної інформації та виконаних розрахунків. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Лабораторна робота 8

Узагальнююче оцінювання фінансового стану банку

Мета роботи – опанувати метод розрахунку таксономічних показників за складовими фінансового стану банку: капітальною стійкістю, діловою активністю, ліквідністю, ефективністю управління у динаміці та здійснити узагальнене оцінювання фінансового стану.

8.1. Загальні методичні рекомендації

Під час побудови таксономічного показника вихідною матрицею є матриця, що складається зі значень системи показників за досліджуваній період часу: $X = (X_{ij}); i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}$. Показники-ознаки, що дають змогу оцінити фінансовий стан банку, представлені у вигляді чотирьох груп: капітальна стійкість, ділова активність, ліквідність, ефективність управління.

На наступному етапі вихідну матрицю необхідно стандартизувати. Одночасно відбувається вирівнювання дисперсій (кожна дисперсія стає рівна одиниці), а також значень ознак (усі середні арифметичні дорівнюють нулю). Матриця стандартизованих значень має вигляд:

$$Z = (Z_{ij}),$$
$$Z_{ij} = \frac{X_{ij} - \bar{X}_i}{\sigma_i},$$

де середнє значення i -показника:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n x_{ij};$$

середньоквадратичне відхилення i -показника:

$$\sigma_i = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^n (x_{ij} - \bar{x}_i)^2}{n}}.$$

Одночасно передбачається нормування еталона (останній стовпець у матриці $Z = (Z_{ij})$).

Узагальнюючий показник розраховується за формулою:

$$I_j = \frac{d_j}{\|d_j\|},$$

де відстань стандартизованої системи показників до стандартизованого еталона в j -му періоді:

$$d_j = \left(\sum_{i=1}^m (z_{ij} - z_{i0})^2 \right)^{1/2}.$$

Обґрунтування еталона є найбільш відповідальним моментом всієї обчислювальної процедури, оскільки реальність значень еталона, його адекватність існуючим економічним умовам визначає саме значення узагальнюючого показника. Під час вибору еталона використовувався критерій min-max.

Характерною властивістю інтегрального показника I_j є те, що його значення знаходиться в інтервалі від 0 до 1. Відповідно до обчислень, інтерпретація таксономічного показника не узгоджується з інтуїтивними уявленнями (таксономічний показник зростає з видаленням значень показників від еталона й зменшується з наближенням їх до нього). Тому таксономічний показник доцільно привести до вигляду $I_j^* = 1 - I_j$. Інтерпретація даного показника така: він набуває високого значення за умови близьких значень показників у системі до еталона і низьких значень за умови далеких.

8.2. Порядок виконання роботи

1. Сформувані вихідні матриці для побудови таксономічних показників капітальної стійкості, ділової активності, ліквідності, ефективності управління банку. Вихідними даними є розраховані у ході лабораторної роботи 7 показники в аспекті перерахованих груп. Приклад розрахунку таксономічного показника за групою показників капітальної стійкості банку подано далі.

2. Побудувати таксономічні показники в динаміці окремо за кожною групою показників фінансового стану банку.

3. Побудувати узагальнені показники фінансового стану банку за кожний період як середню геометричну таксономічних показників.

4. Представити результати розрахунків у вигляді графіків, що демонструють динаміку показників.

5. Зробити висновки стосовно значень таксономічних показників, узагальненого показника фінансового стану банку та тенденцій їх змін.

6. Сформувані рекомендації щодо покращення фінансового стану банку.

Приклад обчислення таксономічного показника капітальної стійкості банку

1. Формуємо вихідну матрицю з системи показників, що описують капітальну стійкість банку (табл. 8.1).

Таблиця 8.1

Вихідні дані для обчислення таксономічного показника капітальної стійкості банку

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	0,09	0,1	0,13	0,14
Коефіцієнт надійності	10,75	9,83	7,66	7,37
Коефіцієнт фінансового важеля	0,08	0,09	0,11	0,11
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,44	0,33	0,33	0,31
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,05	0,06	0,08	0,08
Коефіцієнт захищеності доходних активів	14,63	13,9	8,79	5,56

2. Формуємо еталонні рівні значень показників у системі (за критерієм min-max). Для цього необхідно провести диференціацію ознак (розділення всіх змінних на стимулятори та дестимулятори). Ознаки, які надають позитивний (стимулюючий) вплив на загальний рівень розвитку об'єкта, називаються стимуляторами (обирається максимальне значення), а ознаки, що негативно впливають на фінансовий стан – дестимуляторами (обирається мінімальне значення).

У досліджуваному прикладі всі показники віднесено до стимуляторів (табл. 8.2).

Таблиця 8.2

Визначення показників-стимуляторів та дестимуляторів

Показники	Диференціація	Еталон
1	2	3
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	стимулятор	0,14
Коефіцієнт надійності	стимулятор	10,75
Коефіцієнт фінансового важеля	стимулятор	0,11

1	2	3
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	стимулятор	0,44
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	стимулятор	0,08
Коефіцієнт захищеності дохідних активів	стимулятор	14,63
Формула розрахунку в Excel		=МАКС(B2:E2)

3. Досліджувані ознаки характеризуються різною розмірністю, що обумовлює необхідність їх стандартизації. Для стандартизації даних необхідно знайти середнє значення й середньоквадратичне відхилення за кожною ознакою (табл. 8.3 – 8.4).

Таблиця 8.3

Середні значення й середньоквадратичні відхилення показників

№ показника	Середнє	Сигма	Середньоквадратичне відхилення <i>i</i> -го показника			
			1	2	3	4
1	0,115	0,021	-1,213	-0,728	0,728	1,213
2	8,903	1,429	1,293	0,649	-0,870	-1,073
3	0,098	0,013	-1,347	-0,577	0,962	0,962
4	0,353	0,051	1,710	-0,440	-0,440	-0,831
5	0,068	0,013	-1,347	-0,577	0,962	0,962
6	10,720	3,733	1,047	0,852	-0,517	-1,382
Формула розрахунку в Excel	=CP3НАЧ (B2:E2) ...	=КОРІНЬ (КВАДРОТКЛ (B2:B2:E2)/РАХУНОК (B2:B2:E2)) ...	=(B2-\$G2)/\$H2 ...	=(C2-\$G2)/\$H2 ...	=(D2-\$G2)/\$H2 ...	=(E2-\$G2)/\$H2 ...

Таблиця 8.4

Стандартизовані значення показників

№ показника	Стандартизований еталон	Стандартизоване значення <i>i</i> -го показника у <i>j</i> -му об'єкті			
		3	4	5	6
1	2	3	4	5	6
1	1,213	5,882	3,765	0,235	0,000
2	1,293	0,000	0,415	4,677	5,596

1	2	3	4	5	6
3	0,962	5,333	2,370	0,000	0,000
4	1,710	0,000	4,621	4,621	6,453
5	0,962	5,333	2,370	0,000	0,000
6	1,047	0,000	0,038	2,447	5,902
Формула розрахунку в Excel	=(F2-G2)/H2 ...	=СТЕПЕНЬ(I2-\$M2;2) ...	=СТЕПЕНЬ(J2-\$M2;2) ...	=СТЕПЕНЬ(K2-\$M2;2) ...	=СТЕПЕНЬ(L2-\$M2;2) ...

4. Розрахунок таксономічного показника (табл. 8.5).

Таблиця 8.5

Розрахунок таксономічного показника капітальної стійкості банку

Складові таксономічного показника	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Zd	Sd	d
dj	4,0680486	3,684944	3,461197	4,236973	3,862791	0,306206	5,087616
(di-zd)^2	0,0421309	0,03163	0,161277	0,140012			
$\sum (di-zd)^2$	0,37505						
lj	0,7995981	0,724297	0,680318	0,832801			
таксономічний показник	0,200	0,276	0,320	0,167			

Таким чином, за досліджуваний період (з 2013 до 2016 рр.) найвище значення таксономічного показника оцінювання капітальної стійкості в банку спостерігається в 2015 році, найнижче – у 2016 році.

8.3. Звіт про лабораторну роботу

Звіт про виконання лабораторної роботи має бути оформлений згідно з вимогами оформлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Необхідно зробити відповідні висновки щодо визначених результатів, оформити звіт і захистити його.

Рекомендована література

Основна

1. Аналіз банківської діяльності [Текст] : підручник / за ред. А. М. Герасимовича ; Київський нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – 2-ге вид., без змін. – Київ : КНЕУ, 2010. – 599 с.

2. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності : навч. посіб. / Т. Д. Косова. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.

3. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко. – Київ : КНЕУ, 2003. – 347 с.

4. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник / Л. О. Примостка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ : КНЕУ, 2004. – 468 с.

5. Савіна Л. О. Фінансовий аналіз у комерційному банку [Текст] : навч. посіб. / Л. О. Савіна ; Запоріж. держ. ун-т. – Київ : Кондор, 2009. – 188 с.

6. Чмутова І. М. Аналіз банківської діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. М. Чмутова, Ю. С. Тисячна. – Харків : ХНЕУ, 2012. – 307 с.

7. Швець Н. Р. Аналіз та оцінка ресурсів банку : монографія. / Н. Р. Швець. – Чернівці, 2006. – 168 с.

8. Щибиволок З. І. Аналіз банківської діяльності [Текст] : навч. посіб. / З. І. Щибиволок. – 2-ге вид., стер. – Київ : Знання, 2007. – 311 с.

Додаткова

9. Аналіз діяльності комерційного банку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю "Банківський менеджмент" / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця та проф. А. М. Герасимовича. – Житомир : ПП "Рута", 2001. – 384 с.

10. Батракова Л. Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка / Л. Г. Батракова. – Москва : Логос, 2003. – 344 с.

11. Козлова И. К. Аналіз деятельности банков : учеб. пособ. / И. К. Козлова, Т. А. Купрюшина, О. А. Богданкевич, Т. В. Немаева ; [под общ. ред. И. К. Козловой]. – Минск : Выш. шк., 2003. – 240 с.

12. Литвин Н. Б. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності комерційних банків : навч. посіб. / Н. Б. Литвин. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 362 с.

13. Моделі оцінки банківської діяльності для забезпечення стабільності банківської системи : монографія / О. В. Васюренко, О. М. Тридід, В. В. Качук та ін. – Київ : УБС НБУ, 2010. – 294 с.

14. Отенко И. П. Анализ деятельности коммерческих банков : учеб. пособ. / И. П. Отенко. – Харьков : Изд-во ХГЭУ, 2001. – 156 с.

15. Панасенко Г. О. Банк. Ресурси. Капітал : монографія / Г. О. Панасенко. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. – 318 с.

16. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання : монографія / О. В. Дзюблюк, О. Б. Васильчишин, Б. П. Адамик та ін. ; за ред. О. В. Дзюблюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2010. – 383 с.

17. Савченко Т. Г. Банківська система у формуванні та підтриманні рівноважних станів в економіці [Текст] : монографія / Т. Г. Савченко. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. – 368 с.

18. Тиркало Р. І. Фінансовий аналіз комерційного банку : основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг / Р. І. Тиркало, З. І. Щибиволок. – Київ : Слобожанщина, 1999. – 236 с.

19. Шеремет А. Д. Финансовый анализ в коммерческом банке / А. Д. Шеремет, Г. Н. Щербакова. – Москва : Финансы и статистика, 2000. – 256 с.

Інформаційні ресурси

20. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

21. Офіційний сайт НБУ. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

22. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 15.11.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.

23. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція № 368, затверджена постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р., із змінами, внесеними 04.06.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

Додатки

Додаток А

Приклад оформлення титульної сторінки звіту про лабораторну роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра банківської справи

ЗВІТ

з лабораторної роботи 1 з навчальної дисципліни
"АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ"

Студентки гр. 6.02.25.13.01
спеціальності 072 "Фінанси,
банківська справа та страхування"
Петрової М. С.
Перевірів: д. е. н., проф. Чмутова І. М.

Кількість балів: _____

Харків – 2017

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1 Аналіз основних банківських операцій	4
Лабораторна робота 1 Визначення темпів зміни показників функціонування банківської системи України	4
Лабораторна робота 2 Аналіз активів банку за рівнем ліквідності	10
Лабораторна робота 3 Аналіз якості кредитного портфеля банку	17
Лабораторна робота 4 Аналіз структури і динаміки зобов'язань банку	24
Змістовий модуль 2 Аналіз фінансової стійкості банку.....	28
Лабораторна робота 5 Характеристика стану ресурсної бази за відносними показниками.....	28
Лабораторна робота 6 Аналіз структури доходів і витрат банку, розрахунок коефіцієнтів прибутковості	33
Лабораторна робота 7 Аналіз фінансового стану банку	38
Лабораторна робота 8 Узагальнююче оцінювання фінансового стану банку.....	43
Рекомендована література.....	48
Основна.....	48
Додаткова	48
Інформаційні ресурси	49

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Методичні рекомендації
до виконання лабораторних робіт
для студентів спеціальності
072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Чмутова** Ірина Миколаївна

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Редактор *В. О. Бутенко*

Коректор *З. В. Зобова*

План 2017 р. Поз. № 240 ЕВ. Обсяг 52 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*